

Пампура М., Янович Л.

**СПІВІСНУВАННЯ ДРЕЙСЕН (*MOLLUSCA: BIVALVIA: DREISSENIDAE*) ТА
ПЕРЛІВНИЦЕВИХ (*MOLLUSCA: BIVALVIA: UNIONIDAE*) У ВОДНИХ ОБ'ЄКТАХ
УКРАЇНИ**

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир 10008, Україна,
E-mail: yanovichzt@ukr.net; pampura_maria@ukr.net*

Типовими представниками малакофауни прісних водойм України є *Dreissena polymorpha* Pallas, 1771 і *D. bugensis* Andrusov, 1897. Поширення дрейсенід пов'язують з судноплаванням, переносом водоплавними птахами, гідробудівництвом, зарегулюванням водотоків тощо. Дослідження, проведені в різних частинах екосистеми Великих озер у Північній Америці, показали, що після вселення представників родини *Dreissenidae*, ендемічні двостулкові майже повністю зникли з тих місць, де вони були звичайними раніше (Nalera, 2000). У Європі, як показує аналіз літературних джерел, дрейсени часто співіснують з молюсками родини *Unionidae* (Lewandowski, 1976; Домбровский, 2009). Так, за даними багаторічного моніторингу макрозообентоса глибоководної зони Рибінського та Горківського водосховищ (Перова, 2005), негативного впливу життєдіяльності дрейсенід на поширення інших двостулкових молюсків у водосховищах не виявлено.

В Україні в останні десятиліття відмічене якісне та кількісне спрощення малакоценозів м'якунів. Тому все частіше виникає питання про те, що ж стало причиною: вплив дрейсен, як в американських водоймах та водотоках, чи забруднення, зарегулювання стоку і, як наслідок, скорочення місць, де могли б існувати перлівницеві?

З цією метою у 2008–2010 рр. нами було досліджено більше 270 пунктів у межах усіх річкових басейнів України. Дрейсеніди зібрані у випадку використання ними як субстрату для поселення черепашок живих перлівницевих.

За нашими даними, зустрічальність *D. polymorpha* і *D. bugensis* у водоймах та водотоках України становить 21,66 та 7,22% відповідно. У 64,52% випадків дрейсени зареєстровані у водосховищах та зарегульованих водотоках, в 29,03 – тихоплинних ділянках річок та у 6,45 – в озерах. Сумісно з перлівницевими дрейсена річкова виявлена у 48 випадках (32,43% від загальної кількості пунктів дослідження, де виявлені уніоніди), дрейсена бузька – у 12 (8,11%). Чисельність уніонід на глибині до 2 м із молюсками-епібіонтами *D. polymorpha* і *D. bugensis* коливається від 2,5 до 85% (у водосховищах сягає 100%) від загальної кількості м'якунів. Нами встановлено, що після вселення дрейсен у водоймах та водотоках можуть існувати будь-які види перлівницевих, характерні для фауни України: *Unio tumidus* Philipsson, 1788, *U. pictorum* Linnaeus, 1758, *U. crassus* Philipsson, 1788, *Anodonta anatina* (= *piscinalis*) Nilsson, 1822, *A. cygnea* Linnaeus, 1758, *Pseudanodonta complanata* Rossmassler, 1835, *Sinanodonta woodiana* Lea, 1834. Найчастіше *D. polymorpha* мешкає разом з *A. anatina*, *U. pictorum*, *U. tumidus*, які, згідно наших спостережень (Пампура, Янович, 2010), мають найбільшу екологічну пластичність і, відповідно, найбільшу зустрічальність у водоймах та водотоках України. Невисока частота трапляння дрейсен з *U. crassus*, *A. cygnea*, *P. complanata* обумовлена загальною деградацією водних екосистем України і скороченням кількості місць придатних для існування *Unionidae*, а не витісненням цих видів вселенцями.

В 72,9% місць збору кількість дрейсен-епібіонтів на черепашках перлівницевих-носіїв не перевищувала 10 екз./черепашку, в решті – сягала 80 екз./черепашку. На відміну від північноамериканських озер, де кількість дрейсенід на уніонідах сягала 10732 екз./черепашку, а їх маса коливалась від 46 до 379% маси уніонід (Schloesser&Kovalak, 1991), у жодному з пунктів збору маса дрейсен не перевищувала масу перлівницевих і становила в середньому 1,5–54,2% від маси носіїв. Таким чином, навряд чи така маса обростань може стати причиною масової загибелі перлівницевих України.

Отримані результати дозволяють зробити висновок про можливість співіснування перлівницевих і дрейсен у водних об'єктах України і про відсутність витіснення аборигенних видів вселенцями.